

بررسی اثربخشی رشته مدیریت خانواده

دکتر محمد نوریان ۱

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

mnourian2001@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

چکیده

در این تحقیق اثربخشی رشته مدیریت خانواده از بعد چگونگی طراحی و تدوین اهداف، محتوا و تمرین‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوا بررسی شده است. تحقیق به دنبال پاسخ گویی به چهار سوال است: ۱- کدام یک از اهداف دروس کتاب‌های درسی رشته مدیریت به طور صحیح تدوین شده‌اند؟؛ ۲- توزیع اهداف در سطوح سه گانه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی چگونه است؟؛ ۳- اهداف حیطه های شناختی و روانی حرکتی در چه سطحی هستند؟؛ ۴- آیا اهداف دارای متن نوشتاری و تمرین مناسب هستند؟

نتایج نشان می دهد که فقط ۷۷/۳ درصد اهداف به طور صحیح تدوین شده اند، اهداف در حیطه عاطفی بسیار محدود است و بیش تر اهداف در سطوح پایین شناختی قرار دارند و ۱۰/۱ درصد اهداف کتاب‌های درسی مدیریت خانواده نیز متن و تمرین ندارند.

کلید واژه ها: رشته مدیریت خانواده، آموزش زنان، تحلیل محتوا، کتاب‌های درسی، دوره‌های فنی و حرفه‌ای.

دریافت: ۸۹/۱۲/۱۲ پ. پذیرش: ۹۰/۲/۲۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

In this research the effectiveness of family management from the dimensions of: how to design, organized the objectives, content and exercises were examined. The research with content analysis method answered to four questions; which textbook's objectives of family management have been correctly developed? How have objectives distributed in three domains of cognitive, affective and psychomotor skills? What are the levels of objectives in cognitive and psychomotor skills domains? Have objectives got appropriate text and practice? The results indicate that Only ۷۷٪ objectives have been correctly developed, There are few objectives in the affective domain, Most objectives are in low levels of cognitive and also ۱۰.۱٪ textbook's objectives of have not got text and practice.

Keywords: family management field, women education, content analysis, textbooks, technical and vocational courses

مقدمه

مسأله تبعیض جنسیتی و باورهای قالبی حاکم بر نظام آموزش و پرورش، تقریباً در همه کشورها وجود دارد. اما این روند در دهه‌های اخیر تغییر کرده و حرکت به سمت عدالت جنسیتی شروع شده است (صدیق سروسستانی و رحیم پور ۱۳۸۶: ۳۲).

در کشورهای پیشرفته در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ دختران در نتایج آزمون‌ها از پسران سبقت گرفته اند و شکاف جنسیتی که در آن پسران و مردان در برخی دروس مدرسه نظیر ریاضیات و علوم همواره بیش تر مسلط بوده اند، برطرف شده است (آرنوت^۱، همکاران ۱۹۹۹: ۱۲).

دو رویداد مهم در آموزش و پرورش ایران نشان از حرکت به سمت عدالت جنسیتی دارد. افزایش نرخ پوشش تحصیلی دختران در مقاطع سه گانه تحصیلی و حضور دختران در رشته‌های مختلف تحصیل دانشگاه‌ها، البته برقراری این عدالت جنسیتی بطور عمده در حوزه عمومی است، اما در حوزه خصوصی، یعنی خانواده هنوز تقسیم سنتی نقش مد نظر دختران و پسران است (صدیق سروسستانی و رحیم پور، ۱۳۸۶: ۳۲).

زن در خانواده و محیط کار به دلیل مونث بودن در موضع وابستگی و فرمان برداری است. این تبعیض در سلسله مراتب خانواده اثر زیانبخش خود را از سویی بر تربیت دختران و زنان به عنوان فرزندان و مادران به دلیل از دست دادن فرصت‌های رشدی باقی می گذارد و از سوی دیگر مرتبه

پایین مادران در خانه ونبود شخصیت و هویت مستقل و پویا در آن ها موجب تربیت فرزندانی با اراده ضعیف، وابسته و غیر خلاق می شود (ذوالفقاری پور، حسینیان، یزدی ۱۳۸۳: ۳۲). همین موضوع دلیل طراحی دوره های آموزشی است تا دختران به عنوان همسران و مادران آینده جایگاه واقعی خود را به دست آورده و نقش کارآمدتری در خانواده و جامعه ایفا کنند. دوره های آموزشی متعددی در این رابطه طراحی و اجرا شده است. دوره های مذکور از نظر عنوان دوره، موضوعات درسی، جنسیت مخاطبان و جایگاه آنان در نظام آموزشی رسمی و یا غیررسمی بسیار گوناگون می باشند.

در همین راستا دوره آموزشی مدیریت خانواده (که تنها دوره آموزشی رسمی در ایران است). برای دانش آموزان دختر مقطع متوسطه طراحی شده است. این دوره مدت ۱۰ سال است که اجرا می شود. این تحقیق به دنبال بررسی میزان کارایی دوره مذکور است. دوره مدیریت خانواده شامل ۲۰ عنوان درس بوده و هر عنوان دارای کتاب درسی مستقلی است. در برنامه ریزی درسی دروس از دو الگو تبعیت شده است. برخی از دروس مانند زیست شناسی، روانشناختی، حقوق زن در اسلام بر اساس الگوی مبتنی بر موضوعات درسی مدون و برخی از دروس مانند خیاطی، امداد و کمک های اولیه، تهیه و تدارک غذا بر اساس الگوی مبتنی بر صلاحیت های خاص طراحی شده اند.

در این دو الگو منابع یادگیری به طور کامل سازمان یافته است و معلمان از رویکرد کتاب های درسی سنتی پیروی می کنند (بلین کین، ۱۹۹۲). دانش آموز و معلم هیچ نقشی در تبیین محتوا نداشته و سازمان دهی محتوا یعنی، وسعت^۱، توالی منطقی^۲ موضوع ها و هم چنین ارتباط افقی^۳ بین موضوعات مختلف از قبل تعیین و در کتاب درسی منعکس شده است و منابع و ابزار یادگیری - که بطور عمده همان کتاب درسی است- هدایت کننده فعالیت های دانش آموز و معلم است.

کتاب های درسی که قابلیت انتقال دانش، ایجاد مهارت ها و شکل دهی به شیوه تعامل فراگیر را با جهان دارند (یونسکو، ۲۰۰۵)، دارای چهار عناصر اصلی، اهداف، متن نوشتاری، تصاویر و تمرین هستند که انسجام آن ها موجب کارایی برنامه درسی است. بنابراین مسأله اصلی تحقیق عبارت است از: آیا عناصر اصلی کتاب های درسی دوره آموزشی مدیریت خانواده دارای انسجام هستند. پاسخ به این مسأله می تواند کارایی این دوره آموزشی را مشخص کند.

مدیریت منابع خانواده به عنوان یک رشته تحصیلی دارای تاریخچه طولانی است. ویکرز^۴ (۱۹۸۶) تاریخچه این رشته را از ۱۹۰۰ تا ۱۹۸۰ به چهار دوره تقسیم می کند؛ دوره اول ۱۹۰۰ تا ۱۹۳۰ که شامل مباحثی مانند تندرستی، بهداشت و اقتصاد خانواده؛ دوره دوم از ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰ شامل مباحثی مانند تجهیزات و وسایل خانه، کارآمدی و ساده سازی وظایف؛ دوره سوم از ۱۹۵۰ تا

۱- Scope

۲- Sequence

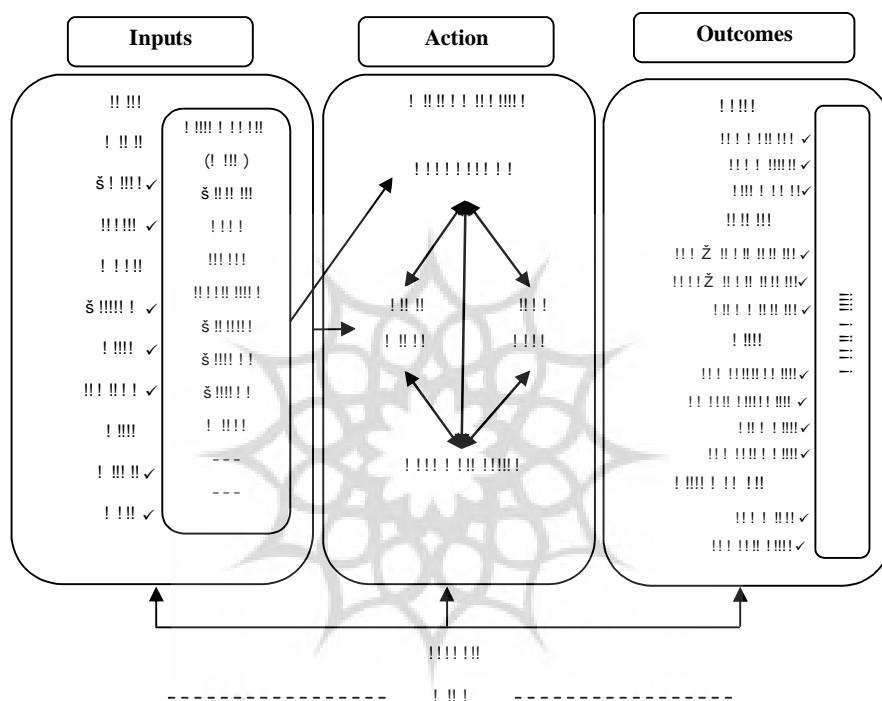
۳- Horizoutal arrangement

۴ - Vikers,C

۱۹۶۰ شامل مباحثی مانند پیشرفت تدریجی و مداوم خانواده، استفاده از منابع و دوره چهارم از ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ شامل مباحثی مانند بهبود چارچوب‌های سیستمی مبتنی بر تئوری بوم شناختی.

در سال ۱۹۸۰ گراس^۱ و همکارانش مدلی را طراحی کردند که از ویرایش متن‌های اصلی مدیریت استنتاج شده بود و تعامل بین مدیریت و جنبه‌های روان شناختی اجتماعی در زندگی خانواده را نشان می‌داد. هیلتون^۲ (۲۰۰۴) با استفاده از الگوی گراس و همکارانش، الگوی جدیدی از مدیریت خانواده را ارائه کرد.

مدل مدیریت خانواده Hilton ۲۰۰۴

هیلتون بر اساس مدل فوق نتیجه‌گیری می‌کند که در تحلیل برون‌داد، یعنی کیفیت زندگی مواجه شدن با دو سطح فردی و خانوادگی وجود دارد. سطح فردی شامل مواردی چون انگیزش، خود کنترلی احساسات و رفتارها، فرصت‌هایی برای توسعه اقتدار و شایستگی، توانایی حل مسأله، کنترل حوادث پیش بینی نشده و ناگهانی، شایستگی‌های ارتباطی و اجتماعی، درک توانایی‌های فردی، سطح خانوادگی شامل تعهد و سودمندی، ارتباطات، حل مشکل، توانایی سازگاری، کنار آمدن با منابع، فرصت باهم بودن، ارتباطات حمایتی با خانواده، پیش بینی‌های متعالی برای بچه‌ها، ارج نهادن به مراسم و آداب و رسوم متداول روزمره است. هیلتون برای تحقق کیفیت زندگی در سطح خانوادگی و فردی، آموزش موضوعاتی مانند آسیب شناسی رشدی، پزشکی، روان شناسی، روان پزشکی و تعلیم و تربیت را پیشنهاد می‌کند.

۱ - Gross, I.H

۲ - Hilton, T

برون دادهای نظام مدیریت خانواده، تعیین کننده اهداف دوره های آموزشی است. اهداف نتایج مورد انتظار از فرایند آموزشی هستند و معمولاً فرایند زیر را طی می کنند (ویلز^۱ و بوندی،^۲ ۲۰۰۶).

فلسفه ← اهداف کلی ← اهداف ویژه^۳ ← اهداف بسیار ویژه^۴

اهداف و یا همان نتایج آموزشی به وسیله بلوم^۵ و همکارانش (۱۹۵۶) در سه حیطه اهداف شناختی^۶، اهداف عاطفی^۷، اهداف روانی و حرکتی^۸ تقسیم شدند. برای دو حیطه اول نیز طبقه بندی بندی ارائه شد و برای حیطه روانی و حرکتی نیز طبقه بندی های مختلفی از طرف برخی متخصصان ارائه گردید؛ از جمله می توان از طبقه بندی هارو^۹ (۱۹۷۶) نام برد، در سال های اخیر همکاران بلوم طبقه بندی شناختی او را مورد تجدید نظر قرار داده و با عنوان طبقه بندی جدید بلوم ارائه کردند (دالتون،^{۱۰} ۲۰۰۳).

برخی تحقیقات مرتبط با آموزش زنان و هم چنین مهارتهای زندگی عبارتند از تحقیق ثمری و لعلی فاز (۱۳۸۴:۴۷-۵۵) با عنوان « اثربخشی آموزش مهارت های زندگی بر استرس خانوادگی و پذیرش اجتماعی ». آن ها به این موضوع اشاره کردند که بیش تر پژوهش های انجام شده در داخل کشور نشان دهنده آن است که آموزش مهارت های زندگی بر بهبود مهارت های ارتباطی و اجتماعی تاثیر مثبت داشته است و پژوهش های خارج کشور نشانگر آن است که این آموزش ها به طور عمده بر روی شیوه های مقابله با استرس متمرکز است.

تحقیق دیگر به « بررسی رابطه میان ساختار قدرت در خانواده با رضامندی زناشویی زنان کارمند و خانه دار شهر تهران » می پردازد: نتایج تحقیق نشان می دهد که با افزایش تحصیلات شوهر قدرت زن در خانواده کاهش پیدا می کند؛ در حالیکه با افزایش تحصیلات زن تغییری در ساختار خانواده رخ نمی دهد (ذوالفقاری پور، حسینیان، یزدی ۱۳۸۳: ۳۱-۴۶).

در بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی (خامنه، برجعلی، سلیمی زاده، ۱۳۸۵ : ۳۱۵-۳۱۹) نیز به جایگاه آموزش هوش هیجانی اشاره شده است که می توان با توسعه «کفایت های عاطفی» توان تحمل تنیدگی و حل مشکلات روزانه را افزایش داد. این مهارت ها می تواند فرد را در مقابله با فشارهای ناگهانی محیطی موفق سازد.

۱. Wiles

۲. Bondi

۳. Broad Objectives

۴. Specific Objectives

۵. Bloom S,B

۶. Cognitive domain

۷. Affective domain

۸. Psychomotor domain

۹. Haro

۱۰. Dalton. E

تحقیق « اهمیت سرمایه گذاری در آموزش زنان » (عماد زاده، ۱۳۸۲: ۱۱۵-۱۱۴) بیش تر به اهمیت آموزش زنان از جهت توسعه اقتصاد کشور پرداخته است و در بخشی از آن نقش تحصیلات مادران در تربیت فرزندان و بهبود کیفیت زندگی آن ها اشاره شده است.

اهمیت دادن به نقش زنان و دختران به ویژه از نقطه نظر تعلیم و تربیت و برنامه درسی بسیار مهم است، زیرا بیش از نیمی از دانش آموزان و بسیاری از مربیان، معلمان و مدیران و کارکنان را زنان تشکیل می دهند (فتحی واجارگاه، ۱۳۸۶: ۹۱). در همین راستا ضمن آن که بررسی هایی در رابطه با فرصت های آموزشی برابر مانند نرخ پوشش تحصیلی دختران در مقاطع تحصیلی و دانشگاه ها و مطالعاتی پیرامون جهت گیری های جنسیتی برنامه های درسی مطرح می شود، ضروری است تا میزان کارایی برنامه های درسی مختص دختران نیز مطالعه شود. در همین راستا تحقیق حاضر به بررسی ارتباط بین اهداف، محتوا و تمرین های کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده پرداخته است و به دنبال پاسخ گویی به سئوالات زیر است:

۱- کدام یک از اهداف دروس کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده به طور صحیح تدوین شده اند؟

۲- توزیع اهداف کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده در سطوح سه گانه شناختی، عاطفی و روانی و حرکتی چگونه است؟

۳- اهداف حیطه های شناختی و روانی حرکتی کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده در چه سطحی هستند؟

۴- آیا اهداف دروس کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده دارای متن نوشتاری و تمرین مناسب هستند؟

روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی است و برای اجرای آن از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. تحلیل محتوای رسانه آموزشی عبارت است از کاربرد روش های تحلیلی کمی و کیفی، عینی نظام دار برای توصیف رسانه آموزشی و آگاهی از میزان تاثیر گذاری آن در فرایند یاددهی - یادگیری، تاثیرات آشکار و پنهان در فراگیران و شناخت واقعیت های اجتماعی است. با توجه به اینکه کتاب درسی نیز یک رسانه آموزشی است، بنابراین می توان با استفاده از روش تحلیل محتوا به توصیف کتاب درسی پرداخت و پاسخ سئوالات تحقیق را به دست آورد.

در طراحی هر فعالیت تحلیل محتوا باید مراحل سه گانه، سازمان دهی طبقات، تعیین واحد محتوا و انتخاب روش شمارش انجام شود.

سازمان دهی طبقات تحلیل

به منظور پاسخگویی به سؤال های تحقیق ضروری است تا محتوا براساس طبقاتی سازمان دهی مجدد شود. این طبقات بر اساس سؤال های تحقیق متفاوت می باشند که به شرح زیر تعیین، تعریف و نشانه گذاری شده اند.

۱- طبقه بندی چگونگی تدوین اهداف جزئی

بر اساس این طبقه بندی، اهداف جزئی در چهار طبقه صحیح، چندبخشی، چندسطحی و کلی طبقه بندی می شوند.

طبقه اول: «اهدافی که به طور صحیح تدوین شده اند و باید هر سه نشانه را دارا باشند». **نشانه ها:** الف: فعل و یا مصدر حرکتی؛ ب: توجه یک موضوع؛ ج: در یک سطح.

طبقه دوم: «اهدافی که دارای چند موضوع هستند»، **نشانه:** اهدافی که متوجه بیش از یک موضوع است.

طبقه سوم: «اهدافی که بیش از یک سطح دارند». **نشانه:** بیش از یک فعل دارند.

طبقه چهارم: «اهدافی که از فعل حرکتی استفاده نکرده اند و یا اهدافی که هدف جزئی تر آنان در همان درس وجود دارد»، **نشانه:** وجود فعل غیر حرکتی و یا هدف جزئی تر.

۲- طبقه بندی اهداف بر اساس حیطة

بر اساس این طبقه بندی اهداف در سه حیطة شناختی، عاطفی و روانی حرکتی طبقه بندی می شوند.

حیطة شناختی: «آن بعد از عملکرد انسان که شامل فرایندهای ذهنی است»، **نشانه ها:** دانش، معلومات و یادآوری، بازسازی دانش، توانایی ها و مهارت های ذهنی.

حیطة عاطفی: «آن بعد از عملکرد انسان که با احساسات و تمایلات فرد سروکار دارد»، **نشانه ها:** علاقه، انگیزش، نگرش، قدردانی، ارزش گذاری و سازگاری.

حیطة روانی، حرکتی: «آن بعد از عملکرد انسان که مربوط به ارتباط اعصاب و ماهیچه ها می باشد».

۳- طبقه بندی اهداف در حیطة شناختی و روانی، حرکتی

بر اساس سطوح طبقات بعد از مشخص شدن طبقه اهداف از نظر حیطة در این مرحله، اهداف حیطة شناختی و روانی حرکتی بر اساس سطح حیطة مربوطه طبقه بندی شوند.

۳-۱- سطوح حیطة شناختی: اهداف در سطوح حیطة شناختی بر اساس طبقه بندی جدید بلوم به شش طبقه یادآوری، درک، کاربرد، تحلیل، ارزشیابی و نوآوری تقسیم می‌شود.

یادآوری: « دانش آموز می تواند اطلاعات را بازخوانی کند یا به یاد آورد»؛ **نشانه ها:** افعالی مانند تعریف کردن، تکرار کردن، فهرست کردن، حفظ کردن، بازخوانی کردن.

فهمیدن: « دانش آموز می تواند درمورد ایده ها یا مفاهیم توضیح دهد»؛ **نشانه ها:** افعالی مانند طبقه بندی کردن، توصیف کردن، توضیح دادن، جابجایی کردن، گزارش دادن، برگرداندن یا ترجمه کردن، تفسیر کردن.

کار بستن: « دانش آموز می تواند بایک روش جدید از اطلاعات استفاده کند»؛ **نشانه ها:** افعالی مانند انتخاب کردن، اثبات کردن، بکارگرفتن، با مثال بیان کردن، عمل کردن، زمان بندی کردن، طرح کلی کشیدن، حل کردن، استفاده کردن.

تحلیل کردن: « دانش آموز می تواند بین بخش های مختلف تمایز قایل شود»؛ **نشانه ها:** افعالی مانند مقایسه کردن، برابرم گذاشتن، انتقاد کردن، متفاوت کردن، امتحان کردن عناصر یک کل.

ارزشیابی کردن: « دانش آموز می تواند درمورد یک موضوع یا تصمیم استدلال یا توجیه بیاورد»؛ **نشانه ها:** افعالی مانند استدلال و بحث کردن، دفاع کردن، قضاوت کردن، انتخاب کردن، حمایت کردن، ارزش گذاری کردن.

آفریدن: « دانش آموز می تواند محصول یا نقطه نظر جدیدی بیافریند»؛ **نشانه ها:** افعالی مانند ساختن، آفریدن، طراحی کردن، توسعه دادن و نوشتن یک موضوع و یا دیدگاه جدید.

۳-۲- **سطوح حیطة روانی حرکتی:** در این تحلیل از طبقه بندی آنیتا ج-هارو (۱۹۷۶) استفاده شده که با توجه به ویژگی اهداف کتابها سه طبقه توانایی های ادراکی، جسمانی و حرکات مهارتی آورده شده است.

توانایی های ادراکی: « به همه موقعیت های ادراکی فرد که در آن ها محرک پس از برخورد با فرد به مراکز بالای مغز جهت تعبیر و تفسیر فرستاده می شود، اشاره می کند»؛ **نشانه ها:** حفظ تعادل بدن، دقت بصری، ردیابی بصری، حافظه بصری، تمیز طرح و زمینه، ثبات ادراکی، دقت شنوایی، ردیابی شنوایی، حافظه شنوایی، تمییز لمسی، فعالیت های هماهنگ کننده.

توانایی های جسمانی: « مرتبط با عملکرد قسمت های مختلف بدن است که فرد را قادر می سازد تا به خواست های محیطی خود پاسخ مناسب دهد»؛ **نشانه ها:** قدرت تحمل عضلانی، استقامت دستگاه های گردش خون و تنفس، قدرت یا نیرومندی، انعطاف پذیری چابکی یا چالاکی.

حرکات مهارتی: «فعالیت‌های حرکتی است که ضمن پیچیده بودن، انجام آن‌ها به یادگیری نیاز دارد»؛ **نشانه‌ها:** هر الگوی حرکتی ذاتی تغییر حالت داده شده که به یادگیری نیاز دارد، مثل اره کردن، تایپ کردن، مهارت‌های منشیگری و پرش با مانع، پرش طول، سرسره‌بازی و یا فعالیت‌های نیازمند به وسیله و ابزار مثل راکت.

۴- طبقه بندی اهداف بر اساس متن نوشتاری

اهداف از این جهت در دو طبقه اصلی طبقه‌بندی شدند، اهدافی که متن مرتبط ندارند و اهدافی که متن مرتبط دارند.

با توجه به اینکه طبقه بندی بلوم و همکارانش فقط در رابطه با اهداف و ارزشیابی است، اما در ارتباط با متن نوشتاری طبقه بندی ارائه نشده است بنابراین چک لیستی تهیه شد که بر اساس آن نشانه های متن نوشتاری برای هر کدام از سطوح شناختی بلوم تعیین شد (پیوست ۱).

و در ارتباط با اهداف حیطة روانی و حرکتی متن‌هایی متناسب تشخیص داده شد که دانش آموز را مرحله به مرحله، برای کسب رفتار مربوطه هدایت کنند، به عبارت دیگر این متن‌ها، دستورالعمل‌هایی هستند که از طریق تحلیل تکلیف و ارائه زنجیر تکالیف، فرصت لازم برای یادگیری دانش آموز را فراهم می‌آورند، تحلیل تکلیف به فهرست‌بندی مراحل می‌گفته می‌شود لازم است یک فراگیر طی کند تا هدفی را با شایستگی انجام دهد.

۵- طبقه بندی اهداف بر اساس تمرین‌ها

اهداف بر اساس تمرین‌ها در ۲ طبقه گروه بندی می‌شوند:

۱- طبقه اول: تمرین ندارند.

اهدافی که تمرین در رابطه با موضوع آن وجود ندارد و یا تمرین‌ها در سطحی پایین‌تر و یا بالاتر از اهداف هستند به طور مثال هدف در سطح درک است ولی تمرین‌ها در سطح یادآوری می‌باشند و یا تمرین‌ها فقط در حیطه دیگری نسبت به حیطه هدف می‌باشند.

۲- طبقه دوم: تمرین مناسب از نظر سطح و حیطه دارند.

اهدافی که تمرین‌های متناسب از نظر سطح و حیطه دارند شامل اهدافی است که تمرین‌های آن، از نظر سطح و حیطه با اهداف هماهنگی داشته باشند، به عبارت دیگر اهدافی که حداقل یک یا چند تمرین آن هم سطح و در یک حیطه باشد.

نشانه‌ها در طبقه‌بندی تمرین‌ها مثل نشانه‌ها در مرحله طبقه بندی اهداف است.

تعیین واحد محتوا

واحد محتوا شامل واحد ثبت و واحد زمینه است که واحد ثبت در این تحقیق عبارت است از:

۱- برای سؤال اول و چهارم تحقیق « مورد ».

۲- برای سئوال دوم و سوم تحقیق « جمله ».

واحد زمینه در این تحقیق « درس » است.

تعیین روش شمارش

روش شمارش در این تحقیق، شمارش فراوانی ها است.

جامعه آماری

جامعه آماری در این تحقیق کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده می باشد. این رشته دارای ۲۰ کتاب درسی است که ۱۹ کتاب آن در این تحقیق تحلیل و بررسی شده است کتاب هنر دستی ۲ به دلیل نداشتن اهداف از جامعه آماری خارج شد. کتاب های جامعه آماری و تعداد صفحات آن ها عبارتند از اصول حسابداری (۱۰۹)، ایمنی و کمکهای نخستین (۱۴۲)، بهداشت خانواده (۱۷۷)، بهداشت فردی و عمومی (۱۳۰)، بیماریهای شایع کودکان (۱۴۴)، تدارک و تهیه غذا (۲۳۶)، تعلیم و تربیت اسلامی (۱۳۹)، تغذیه و بهداشت مواد غذایی (۱۴۲)، حقوق خانواده در اسلام (۸۹)، خانواده در اسلام (۱۳۴)، خیاطی (۱) (۱۰۹)، خیاطی (۲) (۱۷۶)، روانشناسی رشد (۷۹)، روانشناسی عمومی (۱۱۶)، زیست شناسی (۱۴۰)، کاربرد و نگهداری لوازم خانگی (۱۶۶)، کارگاه صنایع دستی بافت (۱۸۱)، مبانی و کاربرد رایانه چاپ ۱۳۸۷ (۲۴۰)، مدیریت خانواده و هزینه ها (۱۰۸).

روش تجزیه و تحلیل

با توجه به این که همه جامعه آماری مورد سرشماری قرار گرفته و از جامعه آماری نمونه گیری نشده است، برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی استفاده می شود.

ابزار اندازه گیری

به منظور جمع آوری اطلاعات، از جدول ها و چک لیست های محقق ساخته استفاده شده است. و برای اعتبار چک لیست ها نیز از نظرات ۵ متخصص تکنولوژی آموزشی استفاده شد و بر آن اساس

تغییرات لازم در چک لیست‌ها انجام شد. هم چنین به منظور سنجش پایایی، ضریب توافق، اطلاعات جمع آوری شده به وسیله چهار نفر از کدگذاران محتوا در یک نمونه شامل ۴ درس از کتاب زیست شناسی محاسبه شد که ضریب توافق بالای ۸۵ درصد بدست آمد.

یافته‌ها

۱- چگونگی تدوین اهداف

به منظور شناسایی میزان اهداف صحیح در کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده، اهداف این کتاب‌ها در چهار طبقه کد گذاری ش و مورد شمارش قرا گرفت.

جدول ۲. توزیع فراوانی درصدی اهداف کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده بر اساس چگونگی تدوین اهداف

ردیف	نام کتاب	تعداد درس / فصل	وضعیت هدف				جمع
			چند بخشی	صحیح	چند سطحی	کلی	
۱	اصول حسابداری	۵	۴	۲۴	۸	۰	۳۶
			%۱۱.۱۱	%۶۶.۶۷	%۲۲.۲۲	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۲	ایمنی و کمک‌های نخستین	۱۵	۱۰	۳۵	۰	۸	۵۳
			%۱۸.۸۷	%۶۶.۰۴	%۰.۰۰	%۱۵.۰۹	%۱.۰۰
۳	بهداشت خانواده	۱۲	۵	۸۲	۰	۲	۸۹
			%۵.۶۲	%۹۲.۱۳	%۰.۰۰	%۲.۲۵	%۱.۰۰
۴	بهداشت فردی و عمومی	۱۰	۰	۶۹	۰	۵	۷۴
			%۰.۰۰	%۹۳.۲۴	%۰.۰۰	%۶.۷۶	%۱.۰۰
۵	بیماری‌های شایع کودکان	۹	۲۲	۵۸	۰	۶	۸۶
			%۲۵.۵۸	%۶۷.۴۴	%۰.۰۰	%۶.۹۸	%۱.۰۰
۶	تدارک و تهیه غذا	۷	۲۰	۱۰۷	۰	۲۳	۱۵۰
			%۱۳.۳۳	%۷۱.۳۳	%۰.۰۰	%۱۵.۳۳	%۱.۰۰
۷	تعلیم و تربیت اسلامی	۶	۴	۳۲	۱	۰	۳۷
			%۱۰.۸۱	%۸۶.۴۹	%۲.۷۰	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۸	تغذیه و بهداشت مواد غذایی	۱۳	۵	۴۷	۱	۴	۵۷
			%۸.۷۷	%۸۲.۴۶	%۱.۷۵	%۷.۰۲	%۱.۰۰
۹	حقوق خانواده در اسلام	۸	۸	۳۶	۰	۳	۴۷
			%۱۷.۰۲	%۷۶.۶۰	%۰.۰۰	%۶.۳۸	%۱.۰۰
۱۰	خانواده در اسلام	۱۵	۶	۱۶	۰	۰	۲۲
			%۲۷.۲۷	%۷۳.۷۳	%۰.۰۰	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۱۱	خیاطی (۱)	۴	۵	۲۱	۰	۰	۲۶
			%۱۹.۲۳	%۸۰.۷۷	%۰.۰۰	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۱۲	خیاطی (۲)	۳	۳	۱۶	۰	۰	۱۹
			%۱۵.۷۹	%۸۴.۲۱	%۰.۰۰	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۱۳	روان شناسی رشد	۶	۴	۳۵	۰	۳	۴۲
			%۹.۵۲	%۸۳.۳۳	%۰.۰۰	%۷.۱۴	%۱.۰۰
۱۴	روان شناسی عمومی	۷	۶	۳۷	۴	۰	۴۷
			%۱۳.۷۷	%۷۸.۷۲	%۸.۵۱	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۱۵	زیست شناسی	۹	۳۵	۲۸	۱	۳	۶۷
			%۵۲.۲۴	%۴۱.۷۹	%۱.۴۹	%۴.۴۸	%۱.۰۰
۱۶	کاربرد و نگهداری لوازم خانگی	۱۸	۲۰	۴۸	۰	۰	۶۸
			%۲۹.۴۱	%۷۰.۵۹	%۰.۰۰	%۰.۰۰	%۱.۰۰
۱۷	کارگاه صنایع دستی بافت	۹	۱۲	۴۴	۰	۳	۵۹
			%۲۰.۳۴	%۷۴.۵۸	%۰.۰۰	%۵.۰۸	%۱.۰۰
۱۸	مبانی و کاربرد رایانه چاپ ۱۳۸۷	۲۱	۱۱	۱۰۱	۰	۲	۱۱۴
			%۹.۶۵	%۸۸.۶۰	%۰.۰۰	%۱.۷۵	%۱.۰۰
۱۹	مدیریت خانواده و هزینه‌ها	۵	۰	۳۹	۰	۰	۳۹
			%۰.۰۰	%۱۰۰.۰۰	%۰.۰۰	%۰.۰۰	%۱.۰۰

۱۱۳۲	۶۲	۱۵	۸۷۵	۱۸۰	ف	جمع کل ۱۹ کتاب
%۱۰۰	%۵۰۴۸	%۱۰۳۳	%۷۷۰۳۰	%۱۵۰۹۰	د	

بر اساس مندرجات جدول (۲) مجموع اهداف جزئی کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده، تعداد ۱۱۳۲ هدف است که کتاب مبانی و کاربرد رایانه با ۱۱۴ هدف و کتاب خیاطی (۲) با ۱۹ هدف به ترتیب بیش‌ترین و کم‌ترین اهداف را دارند. همچنین ۱/۳۳ درصد اهداف چند سطحی، ۵/۴۸ درصد کلی، ۱۵/۹ درصد چند بخشی و ۷۷/۲۰ درصد به طور صحیح تدوین شده‌اند. کتاب مدیریت خانواده و هزینه‌ها با ۱۰۰ درصد هدف صحیح و کتاب زیست‌شناسی با ۴۱/۸ درصد هدف صحیح به ترتیب بهترین و ضعیف‌ترین کتاب‌ها از جهت تدوین اهداف می‌باشند.

۲- توزیع اهداف در حیطه های شناختی، عاطفی و روانی و حرکتی

اهداف کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده با توجه به نشانه‌ها در سه طبقه حیطه های یادگیری شناسایی، کد گذاری و شمارش شدند.

جدول ۳. توزیع فراوانی درصدی اهداف کتاب‌های درسی مدیریت خانواده به تفکیک سطوح اهداف

ردیف	نام کتاب	تعداد درس / فصل			حیطه		
		فصل	روانی حرکتی	شناختی	عاطفی	جمع	
۱	اصول حسابداری	۵	۰	۴۰	۰	۴۰	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۲	ایمنی و کمک‌های نخستین	۱۵	۲۰	۴۵	۰	۶۵	
		د	%۱۹.۶۴	%۸۰.۳۶	%۰.۰۰	%۱۰۰	
۳	بهداشت خانواده	۱۲	۰	۹۶	۰	۹۶	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۴	بهداشت فردی و عمومی	۱۰	۳	۷۱	۰	۷۴	
		د	%۱.۴	%۹۸.۶	%۰.۰۰	%۱۰۰	
۵	بیماری‌های شایع کودکان	۹	۰	۱۱۵	۰	۱۱۵	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۶	تدارک و تهیه غذا	۷	۸۸	۸۸	۲	۱۷۸	
		د	%۴۹.۴	%۴۹.۴	%۱.۱	%۱۰۰	
۷	تعلیم و تربیت اسلامی	۶	۰	۴۱	۰	۴۱	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۸	تغذیه و بهداشت مواد غذایی	۱۳	۰	۶۲	۰	۶۲	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۹	حقوق خانواده در اسلام	۸	۰	۵۵	۰	۵۵	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۱۰	خانواده در اسلام	۱۵	۰	۳۵	۰	۳۵	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۱۱	خیاطی (۱)	۴	۲۴	۷	۰	۳۱	
		د	%۷۷.۴۲	%۲۲.۵۸	%۰.۰۰	%۱۰۰	
۱۲	خیاطی (۲)	۳	۲۱	۱	۰.۰۰	۲۴	
		د	%۹۵.۵	%۴.۵	%۰	%۱۰۰	
۱۳	روان شناسی رشد	۶	۰	۵۳	۰	۵۳	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۱۴	روان شناسی عمومی	۷	۰	۵۶	۰	۵۶	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۱۵	زیست شناسی	۹	۰	۱۱۷	۰	۱۱۷	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۱۶	کاربرد و نگهداری لوازم خانگی	۱۸	۳۴	۵۴	۰	۸۸	
		د	%۳۸.۶۴	%۶۱.۳۶	%۰.۰۰	%۱۰۰	
۱۷	کارگاه صنایع دستی بافت	۹	۲۵	۴۵	۲	۷۲	
		د	%۳۴.۷۲	%۶۲.۵۰	%۲.۷۸	%۱۰۰	
۱۸	مبانی و کاربرد رایانه چاپ ۱۳۸۷	۲۱	۰	۱۲۶	۰	۱۲۶	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
۱۹	مدیریت خانواده و هزینه ها	۵	۰	۳۹	۰	۳۹	
		د	%۰	%۱۰۰	%۰	%۱۰۰	
جمع کل کتاب ۱۹ کتاب		ف	۲۱۵	۱۱۴۶	۴	۱۳۶۵	
		د	%۱۵.۷۵	%۸۳.۹۶	%۰.۲۹	%۱۰۰	

مندرجات جدول ۳ نشانگر آن است که کتاب‌های رشته مدیریت خانواده ۱۳۶۵ هدف صحیح و یا اصلاح شده توسط محقق دارد که ۸۳/۹۶ درصد در حیطه شناختی، ۱۵/۷۵ درصد در حیطه روانی و حرکتی و فقط ۰/۲۹ درصد آن در حیطه عاطفی هستند. این در حالی است که تعداد ۱۲ کتاب فقط

اهداف در حیطه شناختی دارند و ۵ کتاب دارای اهدافی در حیطه روانی حرکتی و شناختی و فقط ۲ کتاب دارای اهداف در سه حیطه یادگیری می‌باشند.

۳- چگونگی توزیع اهداف در سطوح حیطه های شناختی ، روانی و حرکتی

تحلیل اهداف بر اساس سطوح حیطه ها به دلیل تعداد کم اهداف در حیطه عاطفی ، در دو حیطه شناختی و روانی و حرکتی انجام شد.

۳-۱- اهداف حیطه شناختی

به‌منظور تحلیل اهداف شناختی کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده، اهداف در شش سطح طبقه‌بندی شدند.

جدول ۴. توزیع فراوانی ، درصد اهداف در سطوح حیطه شناختی کتاب‌های رشته مدیریت خانواده

ردیف	نام کتاب	تعداد		سطوح حیطه					
		درس / فصل	دانش	درک	کاربرد	تحلیل	ترکیب	ارزشیابی	جمع
۱	اصول حسابداری	۵	۱۲	۱۹	۹	۰	۰	۰	۴۰
		د	۳۰.۰۰۰٪	۴۷.۵۰٪	۲۲.۵۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۲	ایمنی و کمکهای نخستین	۱۵	۴	۳۹	۲	۰	۰	۰	۴۵
		د	۸.۸۹٪	۸۶.۶۷٪	۴.۴۴٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۳	بهداشت خانواده	۱۲	۳۷	۵۹	۰	۰	۰	۰	۹۶
		د	۳۸.۵۴٪	۶۱.۴۶٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۴	بهداشت فردی و عمومی	۱۰	۲۲	۳۷	۰	۲	۰	۰	۷۱
		د	۴۵.۰۷٪	۵۲.۱۱٪	۰.۰۰٪	۲.۸۲٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۵	بیماریهای شایع کودکان	۹	۳۷	۶۹	۸	۱	۰	۰	۱۱۵
		د	۳۲.۱۷٪	۶۰.۰۰٪	۶.۹۶٪	۰.۸۷٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۶	تدارک و تهیه غذا	۷	۳۸	۳۸	۱۱	۱	۰	۰	۸۸
		د	۴۳.۲٪	۴۳.۲٪	۱۲.۵٪	۱.۱٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۷	تعلیم و تربیت اسلامی	۶	۱۳	۲۸	۰	۰	۰	۰	۴۱
		د	۳۱.۷۱٪	۶۸.۲۹٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۸	تغذیه و بهداشت مواد غذایی	۱۳	۳۷	۱۹	۴	۱	۱	۰	۶۲
		د	۵۹.۶۸٪	۳۰.۶۵٪	۶.۴۵٪	۱.۶۱٪	۱.۶۱٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۹	حقوق خانواده در اسلام	۸	۳۵	۲۰	۰	۰	۰	۰	۵۵
		د	۶۳.۶۴٪	۳۶.۳۶٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۰	خانواده در اسلام	۱۵	۱۲	۲۳	۰	۰	۰	۰	۳۵
		د	۳۴.۲۹٪	۶۵.۷۱٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۱	خیاطی (۱)	۴	۴	۲	۱	۰	۰	۰	۷
		د	۵۷.۱۴٪	۲۸.۵۷٪	۱۴.۲۹٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۲	خیاطی (۲)	۳	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱
		د	۱۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۳	روان شناسی رشد	۶	۴۹	۴	۰	۰	۰	۰	۵۳
		د	۹۲.۴۵٪	۷.۵۵٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۴	روان شناسی عمومی	۷	۱۵	۳۸	۰	۰	۱	۲	۵۶
		د	۲۶.۸٪	۶۷.۹٪	۰.۰٪	۰.۰٪	۱.۸٪	۳.۶٪	۱۰۰٪
۱۵	زیست شناسی	۹	۶	۱۱۱	۰	۰	۰	۰	۱۱۷
		د	۵.۱٪	۹۴.۹٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۶	کاربرد و نگهداری لوازم خانگی	۱۸	۶	۴۴	۴	۰	۰	۰	۵۴
		د	۱۱.۱۱٪	۸۱.۴۸٪	۷.۴۱٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۷	کارگاه صنایع دستی بافت	۹	۲۴	۲۰	۱	۰	۰	۰	۴۵
		د	۵۳.۳۳٪	۴۴.۴۴٪	۲.۲۲٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪
۱۸	مبانی و کاربرد رایانه چاپ ۱۳۸۷	۲۱	۲۰	۲۰	۸۶	۰	۰	۰	۱۲۶
		د	۱۵.۸۷٪	۱۵.۸۷٪	۶۸.۲۵٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۰.۰۰٪	۱۰۰٪

۱۹	مدیریت خانواده و هزینه ها	۵	ف	۱۱	۲۸	۰	۰	۰	۰	۳۹
		د	د	٪۲۸.۲۱	٪۷۱.۷۹	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۱۰۰
جمع کل ۱۹ کتاب		۳۹۳	۶۱۸	۱۲۶	۵	۲	۲	۲	۱۱۴۶	
		د	د	٪۳۴.۲۹	٪۵۳.۹۳	٪۱۰.۹۹	٪۰.۴۴	٪۰.۱۷	٪۰.۱۷	٪۱۰۰

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که از تعداد ۱۱۴۶ هدف شناختی کتابهای درسی مدیریت خانواده ۳۴/۲۹ درصد اهداف در سطح دانش، ۵۳/۹۲ درصد در سطح درک، ۱۰/۹۹ درصد در سطح کاربرد و فقط ۰/۴۴ درصد در سطح تحلیل، ۰/۱۷ درصد در سطح ارزشیابی و ۰/۱۷ درصد در سطح نوآوری است.

هم چنین کتاب روان شناسی عمومی تنها کتابی است که اهدافی در سطح نوآوری نیز دارد و دو کتاب درسی نیز دارای یک هدف در سطح ارزشیابی هستند. این در حالی است که اهداف تعداد ۸ کتاب درسی محدود به دو سطح دانش و درک است و اهداف تعداد ۸ کتاب درسی دیگر نیز در سه سطح دانش، درک و کاربرد می‌باشد.

۳-۲- اهداف حیطه روانی و حرکتی

به منظور تحلیل سطوح اهداف حیطه روانی، حرکتی اهداف این حیطه در سه سطح ادراکی، جسمانی و مهارتی طبقه بندی شدند.

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصدی اهداف در سطوح حیطه روانی، حرکتی کتابهای مدیریت خانواده

ردیف	نام کتاب	تعداد		سطوح حیطه			جمع
		درس / فصل	ادراکی	جسمانی	مهارتی		
۱	ایمنی و کمکهای نخستین	۱۵	۰	۰	۲۰	۲۰	
		د	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	
۲	بهداشت فردی و عمومی	۱۰	۰	۰	۳	۳	
		د	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	
۳	تدارک و تهیه غذا	۷	۱۱	۰	۷۷	۸۸	
		د	٪۱۲.۵۰	٪۰.۰۰	٪۸۷.۵۰	٪۱۰۰	
۴	خیاطی (۱)	۴	۱	۰	۲۳	۲۴	
		د	٪۴.۱۷	٪۰.۰۰	٪۹۵.۸۳	٪۱۰۰	
۵	خیاطی (۲)	۳	۰	۰	۲۱	۲۱	
		د	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۱۰۰	٪۱۰۰	
۶	کاربرد و نگهداری لوازم خانگی	۱۸	۳۴	۰	۰	۳۴	
		د	٪۱۰۰	٪۰.۰۰	٪۰.۰۰	٪۱۰۰	
۷	کارگاه صنایع دستی بافت	۹	۰	۱	۲۴	۲۵	
		د	٪۰.۰۰	٪۴.۰۰	٪۹۶.۰۰	٪۱۰۰	
جمع کل کتاب ها		۴۶	۱	۱۶۸	۲۱۵		
		د	٪۲۱.۴۰	٪۰.۴۷	٪۷۸.۱۴	٪۱۰۰	

بر اساس مندرجات جدول فوق از ۲۱۵ هدف روانی و حرکتی کتابهای درسی مدیریت خانواده ۲۱/۴۰ درصد در سطح ادراکی، ۰/۴۷ درصد در سطح جسمانی و ۷۸/۱۴ درصد در سطح مهارتی

هستند که در ۳ کتاب درسی اهداف تنها دارای اهداف در سطح مهارتی، و در ۳ کتاب درسی دیگر نیز اهداف در دو سطح می باشند.

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۴- تحلیل اهداف بر اساس متن نوشتاری و تمرین

به منظور بررسی ارتباط بین اهداف با متن نوشتاری و تمرین‌های کتاب‌های درسی، جدول ۶ طراحی و اطلاعات بعد از کد گذاری در آن جمع آوری شدند.

جدول ۶ توزیع فراوانی، درصدی، تحلیل اهداف بر اساس متن نوشتاری و تمرین کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده

ردیف	نام کتاب	تعداد درس / فصل	متن- تمرین			
			هر دورا دارند	هیچ کدام را ندارد	فقط تمرین دارد	فقط متن دارد
۱	اصول حسابداری	۵	۲۸	۲	۲	۸
			%۷۰.۰	%۵.۰	%۵.۰	%۲۰.۰
۲	ایمنی و کمک‌های نخستین	۱۵	۳۶	۱	۰	۲۸
			%۵۵.۴	%۱.۵	%۰.۰	%۴۳.۱
۳	بهداشت خانواده	۱۲	۵۷	۰	۳	۳۶
			%۵۹.۴	%۰.۰	%۳.۱	%۳۷.۵
۴	بهداشت فردی و عمومی	۱۰	۳۱	۹	۰	۳۴
			%۴۱.۹	%۱۲.۲	%۰.۰	%۴۵.۹
۵	بیماری‌های شایع کودکان	۹	۱۵	۸	۲	۹۰
			%۱۳.۰	%۷.۰	%۱.۷	%۷۸.۳
۶	تدارک و تهیه غذا	۷	۱۱۲	۳۲	۱۳	۲۱
			%۶۲.۹	%۱۸.۰	%۷.۳	%۱۱.۸
۷	تعلیم و تربیت اسلامی	۶	۲۱	۲	۷	۱۱
			%۵۱.۲	%۴.۹	%۱۷.۱	%۲۶.۸
۸	تغذیه و بهداشت مواد غذایی	۱۳	۴۴	۰	۴	۱۴
			%۷۱.۰	%۰.۰	%۶.۵	%۲۲.۶
۹	حقوق خانواده در اسلام	۸	۳۲	۴	۱	۱۸
			%۵۸.۳	%۷.۳	%۱.۸	%۳۲.۷
۱۰	خانواده در اسلام	۱۵	۱۷	۲	۱	۱۵
			%۴۸.۶	%۵.۷	%۲.۹	%۴۲.۹
۱۱	خیاطی (۱)	۴	۱۳	۰	۲	۱۶
			%۴۱.۹	%۰.۰	%۶.۵	%۵۱.۶
۱۲	خیاطی (۲)	۳	۱۶	۰	۰	۶
			%۷۲.۷	%۰.۰	%۰.۰	%۲۷.۳
۱۳	روان شناسی رشد	۶	۳۲	۲	۴	۱۵
			%۶۰.۴	%۳.۸	%۷.۵	%۲۸.۳
۱۴	روان شناسی عمومی	۷	۲۴	۱۰	۱	۲۱
			%۴۲.۹	%۱۷.۹	%۱.۸	%۳۷.۵
۱۵	زیست شناسی	۹	۵۵	۱	۳	۵۸
			%۴۷.۰	%۰.۹	%۲.۶	%۴۹.۶
۱۶	کاربرد و نگهداری لوازم خانگی	۱۸	۱۰	۴۸	۴	۲۶
			%۱۱.۴	%۵۴.۵	%۴.۵	%۲۹.۵
۱۷	کارگاه صنایع دستی بافت	۹	۳۹	۶	۱	۲۶
			%۵۴.۲	%۸.۳	%۱.۴	%۳۶.۱
۱۸	مبانی و کاربرد رایانه چاپ ۱۳۸۷	۲۱	۴۶	۱۰	۷	۶۳
			%۲۶.۵	%۷.۹	%۵.۶	%۵۰.۰
۱۹	مدیریت خانواده و هزینه ها	۵	۱۵	۱	۰	۲۳
			%۳۸.۵	%۲.۶	%۰.۰	%۵۹.۰
	جمع	ف	۶۴۳	۱۲۸	۵۵	۵۲۹
		د	%۴۷.۱	%۱۰.۱	%۴.۰	%۳۸.۸

یافته های جدول ۶ نشان می دهد که از ۱۳۶۵ هدف کتاب های درسی رشته مدیریت خانواده ۴۷/۱ درصد اهداف دارای متن نوشتاری و تمرین ، ۴/۰ درصد فقط دارای تمرین، ۳۸/۸ درصد فقط دارای متن نوشتاری و ۱/۰ درصد اهداف بدون متن و تمرین می باشند.

کتاب‌های کاربرد و نگهداری لوازم خانگی با ۵/۴ درصد، تدارک و تهیه غذا با ۱۸ درصد و روانشناسی عمومی با ۱۷/۹ درصد اهداف بدون متن نوشتاری و تمرین به ترتیب ضعیف‌ترین کتاب‌ها از این جهت می‌باشند همچنین کتاب‌های خیاطی (۲) با ۷۲/۷ درصد، تغذیه و بهداشت مواد غذایی با ۷۱ درصد و اصول حسابداری با ۷۰ درصد اهداف دارای متن نوشتاری و تمرین به ترتیب بهترین کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده از این جهت می‌باشند.

نتیجه‌گیری

۱- اهداف بیان مقاصدی است که انتظار می‌رود فراگیران پس از پایان آموزش به آن‌ها دست پیدا کنند. در همین راستا تدوین صحیح اهداف درس به مولفان و طراحان کتاب درسی کمک می‌کند تا متن و تمرین‌های مناسبی برای تحقق اهداف تدارک ببینند. این در حالی است که نتایج تحقیق نشان می‌دهد از تعداد ۱۱۳۲ هدف دروس در کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده فقط ۳/۷۷ درصد اهداف به طور صحیح تدوین شده‌اند. بنابراین در قدم اول ضروری است تا برنامه ریزان و کارشناسان دفتر تالیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای دوره‌های آموزشی ای در ارتباط با چگونگی تدوین اهداف بگذرانند تا این نقیصه مرتفع شود.

۲- تحلیل اهداف در حیطه‌های سه‌گانه شناختی، روانی حرکتی و عاطفی نشان می‌دهد که در این دوره آموزشی توجهی به اهداف حیطه عاطفی نشده است و تنها در دو موضوع درسی و در مجموع ۲۹/۰ درصد اهداف مربوط به حیطه عاطفی وجود دارد، در حالی که توجه به تمایلات و احساسات فراگیران و تلاش در جهت هدایت رفتار آنان در تغییر نگرش‌ها، باورها و ارزش‌گذاری‌ها از اهمیت خاصی در این دوره آموزشی برخوردار است.

هیلتون این نوع ارزش‌گذاری‌ها را به عنوان صافی دروندادها می‌داند و معتقد است همه دروندادها در نظام خانواده از صافی عبور می‌کنند که شامل انتظارات، اصول، ارزش‌ها، استانداردها، اخلاقیات و ... هستند. حتی اگر نظام مدیریت خانواده هیلتون پذیرفته نشود باید توجه داشت که به کارگیری یادگرفته‌ها در رشته مدیریت خانواده نیازمند تحقق برخی از اهداف حیطه عاطفی است؛ به عبارت دیگر مهارت‌هایی مانند خیاطی، ایمنی و کمک‌های نخستین دانش‌هایی مانند روان‌شناسی، حقوق خانواده در اسلام و ... به میزانی در زندگی روزمره به کار گرفته می‌شود که فراگیر نسبت به آنها ارزش‌گذاری داشته باشد. از طرف دیگر توزیع اهداف در حیطه روانی و حرکتی به غیر از چند مورد از توازن منطقی برخوردار است و دروس مربوط به آموزش‌های حرفه‌ای دارای اهدافی در حیطه روانی حرکتی هستند.

۳- میلر^۱ (۱۹۸۳) دیدگاه‌های برنامه درسی را به هفت گروه طبقه بندی کرد. بر اساس این طبقه بندی می‌توان گفت دیدگاه رفتاری^۲ و دیدگاه موضوعی^۳، دو دیدگاهی است که برنامه درسی رشته رشته مدیریت خانواده بر آن مبتنی است. دیدگاه رفتاری با روش‌های خاص یادگیری که به رفتارهای مشخصی منجر می‌شود، سر و کار دارد. آموزش و پرورش قابلیت مدار نیز در این دیدگاه مطرح می‌شود. در این نوع آموزش از طریق یک توالی از پیش تعیین شده تلاش می‌شود تا دانش آموزان به قابلیت‌ها و یا مهارت‌های خاصی دست پیدا کنند، دروس‌هایی مانند، ایمنی و کمک‌های نخستین، خیاطی، کاربرد و نگهداری لوازم منزل، کارگاه صنایع دستی، تدارک و تهیه غذا، از جمله دروس رشته مدیریت خانواده است که مبتنی بر دیدگاه رفتاری برنامه ریزی شده است و دیدگاه موضوعی بر موضوع‌های درسی و شیوه تکوین و سازمان دهی آنها تاکید دارند دروسی چون بهداشت فردی و عمومی، تعلیم و تربیت اسلامی، خانواده در اسلام، روان‌شناسی رشد و روان‌شناسی عمومی از جمله دروس این دوره است که مبتنی بر موضوع‌های درسی برنامه ریزی شده اند. بر همین اساس می‌توان نتیجه گرفت که بخشی از برنامه درسی این رشته بر اساس طبقه بندی ویکرز از تاریخچه رشته مدیریت منابع خانواده مشابه دوره دوم، یعنی سالهای ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰ است که به آموزش تجهیزات و وسایل خانه، کارآمدی وساده سازی و وظایف پرداخته می‌شد، و فاصله زیادی با پیشنهادات هیلتون در رابطه با کیفیت زندگی دارد. هرچند می‌توان گفت برخی از دروس که مربوط به دیدگاه موضوعی است می‌تواند برخی از توانمندی‌های افراد را در زمینه‌های مورد بحث هیلتون توسعه دهد، اما این هم در صورتی است که دیدگاه فرایند شناختی در این دروس حاکمیت پیدا کند. بر اساس طبقه بندی میلر برنامه درسی در این دیدگاه، برنامه درسی است که بر فرایندهای مشاهده، تجزیه و تحلیل، ترکیب، ارزشیابی و هم‌چنین سایر مهارت‌های ذهنی تاکید می‌ورزد و حل مسأله یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی است که این دیدگاه بر آن تاکید دارد.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اکثریت قریب به اتفاق اهداف دروس رشته مدیریت خانواده در سطوح پایین شناختی است، یعنی از ۱۱۴۶ هدف در حیطه شناختی، تنها ۷۸/۰ درصد اهداف در سطوح تحلیل، ارزشیابی و نوآوری هستند و ۸۸/۱۱ درصد اهداف در سطوح دانش و درک می‌باشند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بیش‌ترین تاکید این دوره آموزشی بر حفظ و فهم تعدادی مفاهیم، اصول و قوانین در زمینه‌های مختلف علمی و دینی است و این دوره قادر نخواهد بود تا توانایی تجزیه و تحلیل، استنباط، استنتاج و حل مسأله را در فراگیران خود افزایش دهد.

۴- هرچند دروس مربوط به آموزش‌های حرفه‌ای اهدافی در حیطه روانی و حرکتی دارند اما اهداف در این حیطه دارای سطوح قابل دفاعی نیستند. در همین راستا اهداف مهارتی بدون وجود اهداف

---

۱ - Miller, J.P.

۲ - Behavioral

۳ - Subject

ادراکی و یا جسمانی در تعداد ۶ کتاب درسی آورده شده است، درحالی که طبقه بندی حیطه روانی حرکتی پلکانی بوده و شرط رسیدن به سطح مهارتی گذرکردن از سطوح قبلی می باشد.

۵- تحقق اهداف دوره آموزشی در صورتی میسر است که محتوا و تمرین‌های مرتبط با آن در کتاب درسی آورده شده باشد، این در حالی است که ۱۰/۱ درصد اهداف کتاب‌های درسی مدیریت خانواده متن و تمرین ندارند و ۴ درصد اهداف نیز متن نوشتاری و ۳۸/۸ درصد تمرین ندارند. بنابراین فقط کمتر از نیمی از اهداف کتاب‌های درسی رشته مدیریت خانواده یعنی ۴۷/۱ درصد دارای تمرین و متن نوشتاری مناسب هستند.

پیشنهاد ها

در یک جمع‌بندی می توان گفت کارایی دوره مدیریت خانواده از سه بعد مخاطبان، عنوان های درسی و چگونگی طراحی و تدوین اهداف محتوا و تمرین‌ها قابل بررسی است. دختر بودن مخاطبان دوره از طرفی می‌تواند به توانمندسازی زنان در اداره خانواده کمک کند و از طرف دیگر باید توجه داشت که افزایش اقتدار زن در خانواده های ایرانی می تواند رضایت مندی زناشویی وی را کاهش دهد (ذوالفقاری پور، حسینیان، یزدی، ۱۳۸۳ : ۳۸). در جامعه ایرانی به طور سنتی مردان مدیران خانواده هستند و اختصاص این دوره آموزشی به زنان می تواند تعارضات فرهنگی به وجود آورد.

بنابر این شایسته است دروسی به منظور آشنایی زنان با ویژگی ها و ضرورت های فرهنگی خانواده های ایرانی در این دوره پیش بینی شود.

برخی از عنوان های درسی دوره آموزش مدیریت خانواده به دنبال توان مندی فراگیران در حرفه های خاص است، در حالی که نخست ضرورت یادگیری برخی از حرفه ها مانند حسابداری برای مدیریت خانواده جای بحث دارد. دوم این که ایجاد برخی مهارتها مانند خیاطی، آشپزی با چند واحد درسی ممکن نیست، سوم شرط بهبود کیفیت زندگی (هم‌انگونه که هیلتون نیز اشاره دارد) با توانمندیهای شناختی و عاطفی همسران مرتبط است تا توانمندی‌های حرفه ای آنها. از جنبه طراحی و تدوین اهداف، محتوا و تمرین نیز دوره آموزشی مدیریت خانواده دارای نواقص زیادی است که پیشنهاد می شود تا برنامه ریزان درسی اقدام به رفع آن کنند.

منابع

- ۱- بلوم، بنجامین و همکاران (۱۹۵۶) طبقه بندی هدف‌های پرورشی ترجمه سیف، علی اکبر و علی‌آبادی، خدیجه. تهران: رشد.

- ۲- ثمری، علی اکبر و لعلی فاز، احمد (۱۳۸۴) «مطالعه اثربخشی آموزشی مهارتهای زندگی بر استرس خانوادگی و پذیرش اجتماعی»، *فصلنامه اصول بهداشت روانی*، سال هفتم، شماره ۲۶ و ۲۵، تهران.
- ۳- خامنه جهانیان، مهری، برجعلی، احمد، سلیمی زاده، محمد کاظم (۱۳۸۵) «بررسی رابطه‌ی هوش هیجانی و رضایت زناشویی»، *فصلنامه روانشناسی*، سال دهم، شماره ۲۹، تهران.
- ۴- ذوالفقاری پور، محبوبه، حسینیان، سیمین، یزدی، سیده منوره (۱۳۸۳) «بررسی روابط میان ساختار قدرت در خانواده با رضامندی زناشویی زنان کارمند و خانه دار شهر تهران»، *فصلنامه تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره*، جلد سوم، شماره ۱۱۱، تهران.
- ۵- صدیق سروستانی، رحمت اله، حبیب پورکتایی، کرم (۱۳۸۶) «بررسی نیازهای اجتماعی، فرهنگی و آموزشی دختران دانش آموز سراسر کشور»، *فصلنامه پژوهش زنان*، دوره ۵، شماره ۳.
- ۶- عمادزاده، مصطفی (۱۳۸۳) «اهمیت سرمایه گذاری در آموزش زنان»، *فصلنامه پژوهش زنان*، شماره ۷، تهران.
- ۷- فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۸۶) *برنامه درسی به سوی هویت های جدید*. تهران. آبیژ.
- ۸- میلر، جی. پی (۱۹۸۳). *نظریه های برنامه درسی*، ترجمه مهر محمدی، م. (۱۳۸۲). تهران. سمت.
- ۹- هارو، آنتیا. ج (۱۹۷۶) *طبقه بندی هدف‌های تربیتی حیطه روانی و حرکتی*، ترجمه کیامنش، علیرضا. تهران. دفتر امور کمک آموزشی، (۱۳۶۸).

- ۱۰- Arnot, M. David, M. and Weiner, G. (۱۹۹۹) *Closing the Gender Gap: Postwar Education and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- ۱۱- Blenking, G.M. fetal (۱۹۹۲) *Change and The Curriculum*, London: Paul Chapman.
- ۱۲- Dalton, Elizabeth. (۲۰۰۳) "The New Bloom's Taxonomy," Objectives, and Assessments, www.gaeacoop.org/dalton/publications/new_bloom
- ۱۳- Gros, I.H., Crandall, E.W. & Knoll, M.M. (۱۹۸۰). "Management For Modern Families" (۴th ed.) Indianapolis, IN: Prentice Hall.
- ۱۴- Hilton Jeanne.M. (۲۰۰۴) "Family Resource Management: Revitalization for the ۲۱st Century", Western Family Economics Association Volu. ۱۹.
- ۱۵- Unesco, (۲۰۰۵) "A Comprehensive Strategy for Textbooks and Learning Materials", UNESCO, Paris.
- ۱۶- Vickers, C. (۱۹۸۶) "Themes in Home Management". In, *Themes in Home Economics and their Impact on Families*, ۱۹۰۹-۱۹۸۴. Washington, DC: American Home Economics Association.

۱۷-Wiles, J. Bond's. (۲۰۰۶) *Curriculum Development*. Merrill Publishing Company. Melbourne.

پروپشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی